

HELSINGIN HALLINTO-OIKEUDELLE

26.1.2022

helsinki.hao@oikeus.fi

ASIA

Lausunto asiassa dnro 25539/2021 (lausuntopyyntö 25.11.2021)

VALITTAJA

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ("ELY-keskus")

LAUSUNNONANTAJA

Sipoon kunnanvaltuusto ja Sipoon kunnanhallitus ("Sipoon kunta")

ASIAMIEHET JA PROSESSIOSOITE

Aarne Kumlin, varatuomari, luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja
+358 40 018 0666
aarne.kumlin@ptcs.fi

Tuukka Lappalainen, OTM
+358 50 305 9966
tuukka.lappalainen@ptcs.fi

PTCServices Oy
Simonkatu 12 A 7, 00100 Helsinki

LIIKESALAISUUDET

Lausunto ei sisällä liikesalaisuuksia.

MÄÄRÄAIKA LAUSUNNOLLE

Helsingin hallinto-oikeus on asettanut lausunnon määräajaksi 10.1.2022. Määräaikaa on pyynnöstä pidennetty 10.2.2022 asti. Lausunto on toimitettu määräaikana hallinto-oikeudelle.

Sisällys

I VAATIMUKSET	3
II TAUSTA	3
III YLEISPERUSTELUT	4
IV PERUSTELUT	6
2. Ensisijainen vaatimus: Valitus on tehty muutoksenhakuajan päättymisen jälkeen	6
3. Toissijainen vaatimus: Toiminta-alue on määritetty vesihuoltolain mukaisesti	8
3.1 ELY-keskuksen vaatimuksista	8
3.2 Relevantit lainkohdat ja esityöt	8
3.3 Kehittämissuunnitelma 2014–2023	10
3.4 Vesihuoltolakiopas	11
3.5 Annetut lausunnot ja muistutukset	12
3.5.1 Viranomaiset	12
3.5.2 Kiinteistönomistajat/-haltijat	13
3.6 Toiminta-alueeraportti	13
4. Oikeudelliset johtopäätökset	15
4.1 Toiminta-alueen kattamat alueet	16
4.2 Sipoon kunnan harkintavalta asiassa	16
4.3 Sipoon Veden toiminta-alueet	18
4.3.1 ELY-keskuksen väitteet	18
4.3.2 Gumbostrand-Västerskogin alue	20
4.3.3 Talman ja Nikkilän alueet	22
4.3.4 Majvik	25
4.3.5 Söderkullan alue	27
4.3.6 Immersbyn kyläalue	28
4.3.7 Boxin kyläalue	30
4.4 ELY-keskuksen esittämien alueiden vertailu asemakaava-alueisiin	32
5. Sipoon Veden jakelualue on määritetty vesihuoltolain mukaisesti	33
5.1 Jakelualue on määritelty VHL 6 §:n 2 momentin mukaisesti	33
5.2 Velvoitteita asettavien säännösten tulkinta	36
6. Vesiosuuskunnat	38
6.1 Yleistä	38
6.2 Kitön vesiosuuskunta	39
6.3 Sibbe vesihuolto-osuuskunta	40
6.4 Vesiosuuskunta Suoni	41
7. Oikeudenkäyntikulut	43
LIITTEET	44

I VAATIMUKSET

Sipoon kunta pyytää kunnioittavasti, että Helsingin hallinto-oikeus:

1. **ensisijaisesti** jättää valituksen tutkimatta myöhään tehtynä;
2. **toissijaisesti** hylkää valituksen kokonaan perusteettomana; ja
3. velvoittaa valittajan korvaamaan Sipoon kunnalle asian käsittelystä hallinto-oikeudessa aiheutuneet oikeudenkäyntikulut myöhemmin esitettävän erittelyn mukaisesti korkolain (633/1982) 4.1 §:n mukaisine viivästyskorkeineen siitä lukien, kun kuukausi on kulunut päivästä, jona hallinto-oikeuden päätös on ollut asianosaisten saatavissa.

II TAUSTA

Sipoon kunnan alueella toimii neljä vesihuoltolaitosta: Sipoon Vesi -liikelaitos (”Sipoon Vesi”), Kitön vesiosuuskunta, Sibbe vesihuolto-osuuskunta ja vesiosuuskunta Suoni. Sipoon kunnan vesihuollon toiminta-alueen määrittämisestä päättää Sipoon kunnanvaltuusto.

Sipoon kunta käynnisti vuonna 2017 vesihuoltolain (119/2001, ”VHL”) mukaisen toiminta-alueen määrittämistä koskevan työn. Työ laadittiin Sipoon kunnan johdolla tiiviissä yhteistyössä Sipoon Veden kanssa. Työn laadinnassa olivat mukana Sipoon kunnan ympäristövalvonta ja rakennusvalvontaviranomaiset sekä kaavoitus. Vesiosuuskunnat eivät nähneet tarpeelliseksi osallistua toiminta-alueiden määrittämistyöhön. Vesiosuuskunnat eivät myöskään nähneet tarpeelliseksi, että niille määritettäisiin toiminta-alueet. Toiminta-alueita määriteltäessä Sipoon kunta neuvoteli vuosina 2019–2021 useaan otteeseen ELY-keskuksen kanssa.

Sipoon kunnanhallitus päätti 8.3.2021 § 66 (liite 1) asettaa ”Vesihuoltolaitosten toiminta-alueet Sipoon kunnan alueella” -raportin (liite 2, ”toiminta-alueraportti”) liitemateriaaleineen (liitteet 3 ja 4) nähtäville aikavälille 16.3.2021–6.4.2021.

Sipoon kunnanhallitus pyysi samalla lausunnot ELY-keskukselta, Sipoon kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselta, Porvoon kaupungin terveys-
suojeluviranomaiselta, Helsingin kaupungin ympäristönsuojeluviranomaiselta ja Helsingin kaupungin terveys-
suojeluviranomaiselta. Viranomaisten lausunnot ja kuntalaisten huomautukset pyydettiin toimittamaan viimeistään 6.4.2021 klo 16.00 mennessä.

Sipoon kunta sai määräaikaan¹ mennessä lausunnot ELY-keskukselta (**liite 5**), Sipoon kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselta (**liite 6**) ja Porvoon kaupungin terveys-
suojeluviranomaiselta (**liite 7**). Helsingin kaupungin ympäristönsuojeluviranomainen ja Helsingin kaupungin terveys-
suojeluviranomainen eivät antaneet lausuntoa. Lisäksi kaksi kiinteistönomistajaa tekivät muistutukset asiassa (**liitteet 8 ja 9**).

Sipoon kunnanvaltuuston hyväksyi yksimielisellä päätöksellä 24.5.2021 § 52 kunnanhallituksen ehdotuksen, jossa Sipoon kunta on muun ohella päättänyt Sipoon Veden VHL:n mukaisesta toiminta-alueesta, toiminta-
alueen ulkopuolelle jäävistä jakelualueista ja siitä, että toiminta-
aluealuerajaukset päivitetään 2–3 vuoden välein (**liite 1**).

ELY-keskus valitti 3.11.2021 kyseessä olevasta päätöksestä Helsingin hallinto-oikeuteen.

III YLEISPERUSTELUT

ELY-keskuksen valitus on perusteeton. Sipoon kunta on määritellyt Sipoon Veden toiminta-alueen VHL 7 §:n mukaisesti. Vesiosuuskunnille ei ole tarvinnut määrittää toiminta-aluetta, koska VHL 7 §:n mukaiset edellytykset eivät täyty.

ELY-keskuksen Sipoon Veden toiminta-alueiksi vaatimat alueet, jotka sijaitsevat yleiskaava-alueilla, eivät rinnastu asuintiheydeltään asemakaava-
alueisiin. Omakotitalo-asemakaava-alueiden asuintiheys on Sipoossa alueesta riippuen 2 – 7 asuinkiinteistöä hehtaarilla, kun ELY-keskuksen

¹ ELY-keskuksen pyynnöstä sille varattua määräaika pidennettiin 16.4.2021 saakka. Porvoon kaupungin pyynnöstä sille varattua määräaika pidennettiin 22.4.2021 saakka.

toiminta-alueiksi vaatimilla yleiskaava-alueilla se on ainoastaan 0,19 – 0,42 asuinkiinteistöä hehtaarilla. Kunnan laatiman väestösuunnitteen mukaan asemakaava-alueiden ulkopuoliset alueet eivät kasva 2020-luvulla lainkaan (kasvu 0 – 0,3 prosenttia).

Sipoon kunta on toiminut VHL:n mukaisesti määrittäessään Sipoon Vedelle ja vesiosuuskunnille jakelualueet. Jakelualueen määrittämisellä Sipoon kunta järjestää vesihuollon VHL 6 §:n 2 momentin mukaisesti sellaisilla alueilla, joissa VHL 7 §:n mukaiset toiminta-alueen edellytykset eivät täyty.²

Jakelualueella tarkoitetaan valituksenalaisessa päätöksessä sellaista aluetta, jossa Sipoon Vesi ja vesiosuuskunnat ovat velvollisia tarjoamaan jakelualueellaan sijaitseville kiinteistöille vesihuoltoverkoston (vesijohto ja jätevesi). Jakelualueen kiinteistöillä ei kuitenkaan ole velvollisuutta, vaan ainoastaan oikeus liittyä edellä mainittujen laitosten vesihuollon piiriin.

Useilla jakelualueilla sijaitsevilla kiinteistöillä on toimiva kiinteistökohtainen vesihuoltojärjestelmä. Mikäli alueet määritettäisiin toiminta-alueiksi, vaikka VHL 7 §:n edellytykset eivät täyty, kiinteistöjen omistajat joutuisivat luopumaan hankkimistaan kiinteistökohtaisista järjestelmistä ja pakkoliittymään keskitettyyn vesihuoltoon. Kyseessä olevat kiinteistöt sijaitsevat hyvin väljissä asuinympäristöissä (0,19 – 0,42 asuinkiinteistöä hehtaarilla), kiinteistökohtaisissa järjestelmissä olevat talousvesi ja jätevesi ovat asianmukaisesti hoidettu, eivätkä järjestelmät aiheuta ympäristöongelmia tai -riskejä.

Pakkoliittyminen aiheuttaisi kiinteistön omistajille kohtuuttomia turhia kustannuksia. Kiinteistökohtaiseen järjestelmään tehdyt investoinnit jäisivät käyttämättömiksi ja keskitettyyn vesihuoltoon liittymisen kustannus on noin 10.000 – 20.000 euroa per kiinteistö.

Sipoon kunta on toiminut kokonaisuudessaan VHL:n mukaisesti ja on ottanut toiminta-alueita määrittäessään asianmukaisesti huomioon myös alueensa asukkaiden ja kiinteistön omistajien intressit. Sipoon kunta turvaa toiminta-alueen ja jakelualueen määrittämisellä sellaisen vesihuollon, että

² VHL 6 §:n 2 momentti: ”Jos suurehkon asukasjoukon tarve taikka terveydelliset tai ympäristönsuojelulliset syyt sitä vaativat, kunnan tulee huolehtia siitä, että ryhdytään toimenpiteisiin tarvetta vastaavan [...] muun tarpeellisen vesihuollon palvelun saatavuuden turvaamiseksi.”

kohtuullisin kustannuksin on saatavissa riittävästi terveydellisesti ja muutoinkin moitteetonta talousvettä sekä terveyden- ja ympäristönsuojelun kannalta asianmukainen viemärointi (VHL 1 §).

ELY-keskuksen valitus tulee hylätä.

IV PERUSTELUT

1. Ensisijainen vaatimus: Valitus on tehty muutoksenhakuajan päättymisen jälkeen

Valituksen kohteena oleva päätös on tehty 24.5.2021. Päätös on julkaistu Sipoon kunnan internet-sivuilla 1.6.2021. ELY-keskus on tehnyt valituksen hallinto-oikeudelle 3.11.2021.

VHL 32 §:n 1 momentin mukaan kunnan viranomaisen 8 ja 17 a §:n nojalla antamaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin kuntalaissa (410/2015) säädetään.

Kuntalain 137 §:n 1 momentin mukaan kunnallisvalituksen saa tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen) sekä kunnan jäsen. Kuntalain 138 §:n 1 momentin mukaan valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Kuntalain 139 §:n mukaan päätöksen tiedoksiintoon asianosaiselle sovelletaan, mitä hallintolain 59 §:ssä säädetään tavallisesta tiedoksiannosta ja sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) 19 §:ssä säädetään tavallisesta sähköisestä tiedoksiannosta.

Kuntalain 140 §:ssä säädetään päätöksen tiedoksiannosta kunnan jäsenille. Kunnanvaltuuston päätöksen pöytäkirja siihen liitettyine oikaisuvaatimusohjeineen tai valitusosoituksineen pidetään tarkastamisen jälkeen nähtävänä yleisessä tietoverkossa.

Kunnan jäsenen ja kuntalain 137 §:n 2 momentissa tarkoitetun kunnan katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemän päivän kuluttua siitä, kun pöytäkirja on nähtävänä yleisessä tietoverkossa.

ELY-keskus on valituksessaan katsonut, että sen asema valitusviranomaisena tulee rinnastaa asianosaisen asemaan, jolloin sille olisi tullut antaa tieto valituksenalaisesta päätöksestä kuntalain 139 §:n mukaisesti tai ainakin hallintolain 54 §:n perusteella.

ELY-keskuksen näkemys on virheellinen. Ensinnä asiaa tulee arvioida kuntalain tiedoksiantosäännösten valossa, koska kuntalaki on erityislaki suhteessa yleisiin hallintoa koskeviin säännöksiin ja syrjäyttää ne ristiriitatilanteessa.³ Hallintolain 54 §:ää ei tule ottaa huomioon tiedoksiantoa arvioitaessa.

Asianosaisella tarkoitetaan kuntalain mukaan sitä, (i) johon päätös on kohdistettu tai (ii) jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa.

Sillä, johon päätös on kohdistettu, tarkoitetaan käytännössä sitä, jolle on asetettu velvollisuus, rajoitus tai kielto. ELY-keskukselle ei ole päätöksessä asetettu velvollisuutta, rajoitusta tai kieltoa. Päätös ei myöskään välittömästi vaikuta ELY-keskuksen oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun.

ELY-keskusta ei siten tule pitää kuntalain tarkoittamana asianosaisena, eikä päätöksen tiedoksiantoon ELY-keskukselle tule sovellettavaksi kuntalain 139 §. Esimerkiksi kaava-asioissa maanomistajia ei ole pidetty sellaisina asianosaisina, joille päätös tulisi erikseen antaa tiedoksi.⁴

Sen sijaan päätöksen tiedoksiantoon ELY-keskukselle tulee soveltaa kuntalain 140 §:n mukaista tiedoksiantotapaa. ELY-keskuksen katsotaan siten saaneen päätöksen tiedoksi seitsemän päivän kuluttua siitä, kun Sipoon kunnanvaltuuston päätöksen pöytäkirja on ollut nähtävänä yleisessä tietoverkossa (nähtävillä 1.6.2021 alkaen).

³ HE 235/2006 vp, s. 3.

⁴ Harjula & Prättälä: Kuntalaki – Tausta ja tulkinnat (2015), s. 943.

Päätöksen liitteenä on ollut muutoksenhakuohjeet (**liite 10**). ELY-keskuksen olisi siten tullut tehdä valitus viimeistään 8.7.2021. ELY-keskuksen valitus on tehty määräajan päättymisen jälkeen, jonka vuoksi se tulee jättää tutkimatta.

2. Toissijainen vaatimus: Toiminta-alue on määritetty vesihuoltolain mukaisesti

2.1 ELY-keskuksen vaatimuksista

ELY-keskus on katsonut, että Sipoon Veden toiminta-alue on määritetty VHL 7 §:n vastaisesti. ELY-keskuksen mukaan Sipoon Veden toiminta-alue on rajattu liian suppeaksi ja pääasiassa se kattaisi vain asemakaava-alueet ja lähivuosina asemakaavoitettavat alueet.

Lisäksi ELY-keskus on katsonut, että Sipoon kunnan alueella toimivien vesiosuuskuntien (Kitön vesiosuuskunta, Sibbe vesihuolto-osuuskunta ja vesiosuuskunta Suoni) toiminta-alueiden määrittely tulee tehdä samoin periaattein kuin Sipoon Veden toiminta-alueen kohdalla. Osuuskuntien toiminta-alueet tulisi siten ELY-keskuksen mukaan määrittellä VHL 7 §:n mukaisesti.

ELY-keskuksen näkemykset ovat virheellisiä. Sipoon kunnalla on ollut harkintavaltansa puitteissa oikeus määrittellä toiminta-alueet päätöksen mukaisesti. Sipoon kunnan näkemyksen mukaan valitusasiassa ei ole kysymys menettelyn lainmukaisuudesta, vaan ainoastaan päätöksen sisällön lainmukaisuudesta.

2.2 Relevantit lainkohdat ja esityöt

VHL:n 6 §:n 1 momentin mukaan kiinteistön omistaja tai haltija vastaa kiinteistönsä vesihuollosta sen mukaan, mitä VHL:ssa ja muussa laissa säädetään.

VHL:n 6 §:n 2 momentin mukaan silloin kun suurehkon asukasjoukon tarve taikka terveydelliset tai ympäristönsuojelulliset syyt sitä vaativat, kunnan

tulee huolehtia siitä, että ryhdytään toimenpiteisiin tarvetta vastaavan vesihuoltolaitoksen perustamiseksi, vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen laajentamiseksi tai muun tarpeellisen vesihuollon palvelun saatavuuden turvaamiseksi.

VHL:n 7 §:n mukaan kunnan alueella vesihuoltolaitosten toiminta-alueiden tulee kattaa alueet, joilla kiinteistöjen liittäminen vesihuoltolaitoksen vesijohtoon tai jätevesiviemäriin on tarpeen *toteutuneen* tai *suunnitellun yhdyskuntakehityksen* vuoksi.

Vesihuoltolain esitöiden mukaan *yhdyskuntakehityksellä* tarkoitetaan asutuksen ja vesihuollon kannalta asutukseen rinnastuvan elinkeino- ja vapaa-ajantoiminnan kehitystä. Toiminta-alueiden kattavuus sidotaan paitsi toteutuneeseen myös suunniteltuun yhdyskuntakehitykseen. Suunnitellun yhdyskuntakehityksen arvioinnissa tulee ottaa huomioon alueidenkäytön suunnitelmat sekä niiden ennakoitu toteutuminen.⁵

VHL:n 8 §:n 1 momentin mukaan kunta hyväksyy alueellaan toimivalle vesihuoltolaitokselle toiminta-alueen ja tarvittaessa muuttaa hyväksytyä toiminta-aluetta vesihuollosta huolehtimiseen soveltuvan laitoksen esityksestä tai, jos laitos ei tällaista esitystä ole tehnyt, laitosta kuultuaan. Ennen toiminta-alueen hyväksymistä tai muuttamista asiasta on tiedotettava riittävässä laajuudessa sekä varattava valvontaviranomaisille mahdollisuus antaa lausunto ja alueen kiinteistöjen omistajille ja haltijoille tilaisuus tulla kuulluiksi.

VHL 8 §:n 2 momentin mukaan toiminta-alueen tulee olla sellainen, että vesihuoltolaitoksen voidaan katsoa kykenevän huolehtimaan vastuullaan olevasta vesihuollosta taloudellisesti ja asianmukaisesti. Lisäksi toiminta-alueen tulee olla sellainen, että vesihuollon kustannusten kattamiseksi perittävät vesihuollon maksut muodostuvat kohtuullisiksi ja tasapuolisiksi.

VHL 8 §:n 3 momentin mukaan hyväksyessään toiminta-alueen kunnan tulee toiminta-alueen eri osien vesihuollon tarpeet huomioon ottaen määrittää alueet, jotka on saatettava vesihuoltolaitoksen vesijohtoverkoston piiriin, sekä alueet, jotka on saatettava laitoksen viemäriverkoston piiriin.

⁵ HE 218/2013 vp, s. 42

Hyväksymispäätöksen yhteydessä on myös asetettava tavoitteellinen aikataulu toiminta-alueen eri osien saattamiselle verkostojen piiriin.

Vesihuoltolain mukainen vesihuollon järjestämisvelvollisuus jakaantuu vesihuoltolain 6 ja 7 §:n mukaisesti kiinteistön omistajan sekä kunnan alueen vesihuoltolaitosten kesken. VHL 6 §:n 2 momentti ja 7 § määrittävät kunnan vastuun vesihuollon järjestämisessä.⁶

Vesihuoltolain 7 §:ää on muutettu vuonna 2014 (laki vesihuoltolain muuttamisesta, 681/2014), mutta toiminta-alueen määrittelyn pääperiaatteet pysyivät samoina.⁷

2.3 Kehittämissuunnitelma 2014–2023

Sipoossa on laadittu 27.5.2014 päivätty vesihuollon kehittämissuunnitelma ajankohdalle 2014–2023 (**liite 11**).

Vesihuollon kehittämissuunnitelmalla ei ole enää oikeudellisesti sitovaa merkitystä vesihuoltolaitosten toiminta-alueiden hyväksymisessä. Ennen vuoden 2014 vesihuoltolain muuttamista kyseessä oli lakisääteinen suunnitelma ja oikeuskäytännössä katsottiin, että kehittämissuunnitelmalla voi olla tosiasiallista merkitystä arvioitaessa toiminta-alueiden hyväksyttävyyttä.⁸

Sipoon kunnan kehittämissuunnitelmassa on tunnistettu vesihuoltoverkostojen ulkopuoliset vesihuollon tarvealueet sekä järjestetty nämä läpinäkyvästi prioriteettijärjestykseen. Tunnistetuille alueille laadittiin alustavat kustannusarviot. Tarkastelun pohjalta laadittiin tarvealueiden toimenpideohjelma vuosille 2014–2023 huomioiden vesihuoltolaitoksen

⁶ HE 85/2000 vp, s. 26.

⁷ HE 218/2013 vp, s. 42: ”Pykälää muutettaisiin siten, että toiminta-alueiden kattavuus kytkettäisiin toteutuneeseen tai suunniteltuun yhdyskuntakehitykseen. Lisäksi viemärin sijaan pykälässä viitattaisiin jätevesiviemäriin, koska huleveden viemäroinnistä hulevesiviemäriissä säädettäisiin ehdotetussa 3 a luvussa.”

⁸ KHO: 2013:131

taloudelliset resurssit. Kyseessä olevaa tarvealuetta ja prioriteettijärjestystä on pidetty ajan tasalla.

2.4 Vesihuoltolakiopas

Maa- ja metsätalousministeriö on julkaissut 30.4.2015 vesihuoltolakiopas 2015-nimisen oppaan (liite 12, ”vesihuoltolakiopas”), joka on tarkoitettu vesihuoltolaitosten, kuntien ja viranomaisten avuksi vesihuoltolain toimeenpanossa.

ELY-keskus on valituksessaan vedonnut vesihuoltolakioppaaseen siltä osin, kun siinä todetaan, että yhtenä huomioon otettavana kriteerinä toiminta-alueen hyväksymisen tarpeelle ja siten vesihuoltolaitokselle voidaan pitää juomavesidirektiivissä (98/83/EY) olevaa rajausta laitoksesta, joka toimittaa vettä tai vastaanottaa jätevettä yli 10 m³ päivässä tai palvelee yli 50 henkilöä useammalla kuin muutamalla kiinteistöllä.

Vesihuoltolakiopas ei ole Sipoon kuntaa oikeudellisesti sitova.⁹ Vesihuoltolakiopasta voidaan kuitenkin käyttää VHL:n tulkinta-apuna.

Vesihuoltolakioppaan 3.6 kohdan mukaan VHL 6 §:n nojalla kunnalla on velvollisuus huolehtia siitä, että ryhdytään toimenpiteisiin vesihuollon palvelun saatavuuden turvaamiseksi, jos suurehkon asukasjoukon tarve tai terveydelliset tai ympäristönsuojelulliset syyt sitä vaativat. Tarpeellisen vesihuollon palvelun saatavuuden turvaamiseksi voidaan perustaa vesihuoltolaitos, laajentaa olemassa olevan vesihuoltolaitoksen toiminta-alueetta tai ryhtyä muihin toimenpiteisiin. Vesihuoltolakioppaan mukaan kunta voi valita **parhaaksi katsomansa tavan vesihuollon järjestämiseen**, kunhan VHL 7 §:ää noudatetaan. Edelleen vesihuoltolakioppaassa todetaan, että jos vesihuollon järjestäminen ei edellytä vesihuoltolaitoksen toiminta-alueesta päättämistä, voi kunta järjestää vesihuollon **muiden toimenpiteiden avulla**.

Vesihuoltolakioppaan 4.3 kohdassa todetaan nimenomaisesti, että VHL 6 §:n 2 momentissa tarkoitettua järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvan

⁹ KHO: 2017:7

alueen tai edes sellaisen alueen, joka on VHL 7 §:n nojalla sisällytettävä toiminta-alueisiin, jättäminen toiminta-alueen ulkopuolella **ei sellaisenaan tee toiminta-alueen hyväksymispäätöksestä lainvastaista**. Tällainen alue voidaan sisällyttää jonkin toisen laitoksen toiminta-alueeseen tai - muissa kuin VHL 7 §:n mukaisissa tapauksissa - kunta voi täyttää järjestämisvelvollisuutensa muuten kuin vesihuoltolaitoksen palvelujen avulla.

Vesihuoltolakioppaan kohdassa 4.2 todetaan, että VHL 7 §:n perusteella vesihuoltoverkosto on tarkoitus ulottaa kaikille alueille, joilla sitä pidetään tarpeellisenä toteutuneen tai suunnitellun yhdyskuntakehityksen vuoksi. Lähtökohtana on, että kaikki **asemakaava-alueet täyttävät nämä kriteerit**. Muita VHL 7 §:ssä tarkoitettuja alueita ovat vesihuoltolakioppaan mukaan esimerkiksi yhdyskuntajätevesiasetuksen (888/2006) 2 §:ssä ja yhdyskuntajäte-vesidirektiivissä (91/271/ETY) tarkoitetut yli 2000 asukasvastineluvun taajamat, jotka ovat asetuksen 3 §:n mukaan sisällytettävä vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen jätevesiviemäriverkoston piiriin saatettaviin alueisiin. Tämänkaltaiset alueluokittelut antavat suuntaviivoja toiminta-alueiden rajaamiseen, mutta viime kädessä toiminta-alueiden kattavuus ratkaistaan vesihuollon palvelun järjestämistarpeiden perusteella.

Valituksen kohteena olevan päätöksen mukainen toiminta-alue kattaa vesihuoltolakioppaan edellyttämällä tavalla kaikki (i) asemakaava-alueet, (ii) VHL 7 §:n edellyttämät asemakaava-alueiden ulkopuoliset alueet ja (iii) lisäksi tulevaisuudessa asemakaavoitettavat alueet. Sipoon Veden toiminta-alueella on lisäksi merkittävästi laajennettu sen aiemmasta toiminta-alueesta.

Toiminta-alueeseen kuuluvat myös yhdyskuntajätevesiasetuksen 2 §:ssä ja yhdyskuntajätevesidirektiivissä tarkoitetut yli 2000 asukasvastineluvun taajamat, jotka ovat asetuksen 3 §:n mukaisesti sisällytettävä vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen jätevesiviemäriverkoston piiriin saatettaviin alueisiin.

2.5 Annetut lausunnot ja muistutukset

2.5.1 Viranomaiset

Valittajaa lukuun ottamatta viranomaislausunnoissa ei ole nähty huomautettavaa koskien Sipoon kunnan esitystä toiminta-alueiksi.

Oikeuskäytännössä on vakiintuneesti korostettu viranomais- ja asiantuntijalausuntojen merkitystä arvioitaessa toiminta-alueen vesihuoltolainmukaisuutta.

2.5.2 Kiinteistönomistajat/-haltijat

Molemmissa kiinteistönomistajien muistutuksissa esitettiin, että heidän kiinteistönsä lisättäisiin toiminta-alueeseen. Perusteluina esitettiin vedensaanti (kaivon kuivuminen) ja jäteveden mahdollinen joutuminen Sipoonjokeen.

Molempien muistutuksen tehneiden kiinteistön omistajien kiinteistöt sijaitsevat jakelualueella, jolloin molemmilla on oikeus liittyä Sipoon Veden vesihuoltoverkostoon samoin ehdoin, kuin toiminta-alueella asuvat kiinteistön omistajat.¹⁰ Toinen kiinteistön omistajista on jo liittynyt Sipoon Veden vesihuoltoverkostoon ja toisella on puolestaan toimiva kiinteistökohtainen vesihuoltojärjestelmä.

2.6 Toiminta-alueraportti

Valituksen kohteena oleva päätös perustuu keskeisesti toiminta-alueraporttiin, joka on päivätty 11.2.2021. Asiassa on näin ollen syytä tarkemmin käydä läpi toiminta-alueraportin keskeiset huomiot.

Sipoon kunnan asukkaista noin 50 prosenttia asuu asemakaava-alueella ja noin 50 prosenttia sen ulkopuolella (haja-asutusalueella). Asukkaista noin 85 prosentilla on mahdollisuus liittyä vesijohtoverkostoon ja noin 75 prosentilla jätevesiviemäriverkostoon. Nykyään Sipoossa toteutetaan samanaikaisesti sekä vesijohto- että viemäriverkosto ja asukkaan liittyessä keskitettyyn vesihuoltoon hänen tulee liittyä sekä vesijohto- että

¹⁰ Ks. jakelualueen määritelmä tämän lausunnon kohdasta 4.

viemäriverkostoihin. Aiemmin Sipoossa toteutettiin osalle alueista ainoastaan vesijohtoverkosto, johon asukkaat saivat liittyä. Tällä hetkellä kehittämissuunnitelman mukaisesti kyseessä oleville alueille rakennetaan vesijohtoverkoston rinnalle viemäriverkosto.

Toiminta-alueen ulkopuoliset verkostot muodostavat niin sanottuja jakelualueita,¹¹ joilla kiinteistöillä ei ole liittymisvelvollisuutta (ks. liite 4). Niiden toteuttamisen edellytyksenä on ollut Sipoon vesihuollon kehittämissuunnitelman mukainen veden tarpeen prioriteetti ja alueen asukkaiden kiinnostus vesihuoltoverkostoon liittymistä kohtaan (tavoitteena on, että yli 50 prosenttia asukkaista on halukkaita liittymään vesihuoltoverkostoon). Jakelualueita ovat paikkatietokartalla ne 200 m x 200 m ruudut, joissa on vesihuoltoverkosto. Jakelualuetta päivitetään sen mukaan, kun on selvitetty, (i) ettei kyseessä oleva alue täytä VHL 7 §:n mukaisia toiminta-alueen edellytyksiä ja kun (ii) laajentumisalueita rakennetaan VHL 6 §:n 2 momentin perusteella vesihuollon tarpeen mukaisesti.

Yleisesti ottaen voidaan todeta, että kun jakelualueelle rakennetaan vesihuoltoverkosto, ensivaiheessa noin 50 – 60 prosenttia kiinteistöistä liittyy verkoston piiriin ja liittymisaste nousee vuosien mittaan. Yli 10 vuotta sitten rakennetuilla alueilla liittymisaste on jo noin 80 prosenttia ja jatkaa edelleen kasvuaan asukkaiden kiinteistökohtaisten järjestelmien vanhetessa.

Toiminta-alueraportin kohdan 4.3 mukaisesti Sipoon kunnan jakelualueet käsittävät ja niitä laajennetaan VHL:n 6 §:n periaatteiden mukaisesti ottaen huomioon muun muassa suurehko asukasjoukko ja terveydelliset sekä ympäristönsuojelulliset syyt. Sipoossa on selvitetty jo vuonna 2014 kaikki vesihuollon tarvealueet ja laadittu niiden toteuttamiseksi toimintaohjelma aikatauluineen.

Sipoon kunta edellyttää alueellaan olevilta vesihuoltolaitoksilta (Sipoon Vesi ja vesiosuuskunnat), että ne pitävät karttaa jakelualueellaan olevista kiinteistöistä, joilla on mahdollisuus liittyä vesihuoltoverkostoon. Lisäksi Sipoon kunta edellyttää, että vesihuoltolaitokset esittävät mahdollisuuksiensa mukaisesti jakelualueittensa laajentamista VHL:n 6 §:n sitä edellyttäessä.

¹¹ Ks. jakelualueen määritelmä tämän lausunnon kohdasta 4.

Sipoon kunta hyödyntää edellä mainittujen periaatteiden ja menetelmien avulla VHL:n 6 § mukaisia periaatteita ja keskitetyn vesihuollon palvelun tarjoamista asukkailleen mahdollisimman tehokkaasti.

Toiminta-alueraportin kohdassa 7.2 eritellyn mukaisesti Sipoon Veden toiminta-alueen laajennus kattaa seuraavat yhdyskuntakehityksen mukaiset tarvealueet:

- ✓ nykyiset asemakaava-alueet
- ✓ toiminta-alueen laajennus nykyisen tai tulevan yhdyskuntakehityksen vuoksi
- ✓ tulevat asemakaava-alueet (toteutus vuosina 2020–2024)
- ✓ Rajaus tehdään kiinteistörajojen mukaan kuitenkin siten, että erityisen laajat kiinteistöt rajataan vesihuoltoverkoston kauemmalta osalta pois.
- ✓ Toiminta-alueet koskevat sekä vesijohtoa että viemäriä.
- ✓ Toiminta-alueeseen ei ehdoteta supistettavia alueita.
- ✓ Jo aiemmin voimassa olleella toiminta-alueella sijaitsevat kiinteistöt tuli liittää verkostoon 31.12.2018 mennessä. Toiminta-alueen laajennusosalla sijaitsevat kiinteistöt, jotka sijaitsevat alueilla, joissa verkosto on jo rakennettu, tulee saattaa verkoston piiriin 31.12.2024 mennessä.
- ✓ Koko Sipoon Veden toiminta-alue on taajama-alue, jolloin siellä on liittymisvelvollisuus.

Toiminta-alueen laajennusosalla (**liite 3**, oranssin värinen alue) sijaitsevat kiinteistöt, jotka ovat alueilla, joissa verkosto on jo rakennettu, tulee saattaa verkoston piiriin 31.12.2024 mennessä. Sen sijaan tulevat asemakaava-alueet (**liite 3**, vihreän värinen alue) liitetään toiminta-alueeseen sitä mukaan kuin asemakaava-alueen kunnallistekniikka valmistuu ja otetaan käyttöön. Tulevien toiminta-alueiden tarkka kiinteistörajoja noudattava rajaus määritellään toiminta-alueen käyttöönoton yhteydessä.

3. Oikeudelliset johtopäätökset

3.1 Toiminta-alueen kattamat alueet

Vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen hyväksymisedellytyksiä arvioidaan VHL:n 6–8 §:ien perusteella. VHL:n 7 §:n mukaan kunnan alueella toimivien vesihuoltolaitosten toiminta-alueiden tulee kattaa alueet, joilla kiinteistöjen liittäminen vesihuoltolaitoksen vesijohtoon tai jätevesiviemäriin on tarpeen *toteutuneen* tai *suunnitellun yhdyskuntakehityksen* vuoksi. Toiminta-alueen määrittää siten käytännössä:

- (i) suurehko tarve vesijohtoon tai jätevesiviemäriin toteutuneen tai suunnitellun yhdyskuntakehityksen perusteella;
- (ii) vesihuoltolaitoksen taloudelliset asianmukaisuusperusteet;
- (iii) kohtuulliset ja tasapuoliset vesihuollon maksut; ja
- (iv) yhdyskuntajätevesiasetuksen (888/2006) mukaiset taajamat,¹² jotka on sisällytettävä toiminta-alueen jätevesiviemäriverkoston piiriin saatettaviin alueisiin.

Valituksen kohteena olevan päätöksen mukaiset toiminta-alueet kattavat kaikki Sipoon kunnan yhdyskuntajätevesiasetuksen mukaiset taajamat.

Näin ollen päätöksen lainmukaisuuden (toiminta-alueen määrittelyn) arviointi kohdistuu nyt käsiteltävässä asiassa edellä kohdissa i–iii mainittuihin seikkoihin, joita tulee arvioida tapauskohtaisesti. Huomioon otettava asia on myös kunnan oma harkintavalta toiminta-alueen määrittämisessä, jota käsitellään seuraavaksi kohdassa 3.2.

3.2 Sipoon kunnan harkintavalta asiassa

Tehdessään päätöstä vesihuoltolaitoksen toiminta-alueesta kunnan tulee noudattaa VHL:n 1, 6, 7 ja 8 §:stä ilmeneviä periaatteita.

¹² Yhdyskuntajätevesiasetus (888/2006) 2 §:n 5 kohta: ”Tässä asetuksessa tarkoitetaan taajamalla aluetta, jossa on niin tiheä asutus tai niin runsaasti yritystoimintaa, että yhdyskuntajätevedet on viemäroitävä tai muulla tavoin toimitettava jätevedenpuhdistamolle tai purkupaikkaan.”

Sipoon kunnalla on itsehallintonsa puitteissa laaja harkintavalta arvioitaessa vesihuoltolaitoksen kykyä huolehtia vastuullaan olevasta vesihuollosta taloudellisesti ja asianmukaisesti. Asiaa arvioitaessa on otettava huomioon myös se, että kunta kaavoituksellisen harkintavallan käyttäjänä ohjaa alueensa maankäyttöä ja voi siten vaikuttaa siihen, miten alueiden maankäyttö ja toiminta-alueen määrittämistä edellyttävän vesihuoltopalveluiden tarve (toteutunut ja suunniteltu yhteiskuntakehitys) kehittyy. Myös VHL:n esitöissä korostetaan, että suunnitellun yhdyskuntakehityksen arvioinnissa tulee ottaa huomioon alueidenkäytön suunnitelmat sekä niiden ennakoitu toteutuminen.¹³

Kunnan harkintavalta toiminta-alueen määrittämisessä ilmenee muun muassa siinä, että VHL:n 7 §:ää koskevissa hallituksen esityksen perusteluissa on todettu, että pykälässä asetettaisiin *vähimmäisvaatimus* alueiden sisällyttämiselle toiminta-alueisiin. Tämän vähimmäisvaatimuksen estämättä toiminta-alueisiin voitaisiin sisällyttää muitakin 6 §:n 2 momentin tarkoittamia alueita, jos kunta katsoo tämän tarpeelliseksi.¹⁴

Vastaavasti myöskin vesihuoltolakioppaassa korostetaan, että kunta voi valita **parhaaksi katsomansa tavan vesihuollon järjestämiseen**, kunhan VHL 7 §:ää noudatetaan. Toisaalta vesihuoltolakioppaassa korostetaan myös, että toiminta-aluepäätös ei ole VHL 7 §:n vastainen, vaikka kaikkia VHL 7 §:n tarkoittamia alueita ei sisällytettäisi toiminta-alueeseen.¹⁵

Vesihuoltolain uudistamisen yksi tavoitteista oli pyrkiä lisäämään kuntien valinnanvapautta siitä, miten se täyttää velvollisuutensa vesihuollon yleiseen kehittämiseen.¹⁶ Sipoon kunnanvaltuusto on vahvistaessaan valituksen kohteena olevassa päätöksessä vesihuollon toiminta-alueen toiminut harkintavaltansa rajoissa toteuttaakseen sille VHL:n 1 §:ssä asetettua tehtävää laissa tarkoitettun vesihuollon turvaamiseksi.

¹³ HE 218/2013 vp, s. 42

¹⁴ HE 85/2000 vp, s. 26–27.

¹⁵ Liite 12 Vesihuoltolakiopas, s. 15: ”VHL 6 §:n 2 momentissa tarkoitettun järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvan alueen tai edes sellaisen alueen, joka on VHL 7 §:n nojalla sisällytettävä toiminta-alueisiin, jättäminen toiminta-alueerajauksen ulkopuolella ei sellaisenaan tee toiminta-alueen hyväksymispäätöksestä lainvastaista.”

¹⁶ HE 218/2013 vp s. 42

3.3 Sipoon Veden toiminta-alueet

3.3.1 ELY-keskuksen väitteet

Asiassa on riidatonta, että Sipoon Veden toiminta-alue kattaa asemakaava-alueet, VHL 7 §:n edellyttämät asemakaava-alueiden ulkopuoliset alueet ja lähivuosina asemakaavoitettavat alueet (**liite 3**). Asemakaava-alueiden ulkopuolisina alueina toiminta-alueeseen on sisällytetty seuraavat alueet, jotka on määritelty toteutuneen tai suunnitellun yhdyskuntakehityksen johdosta sellaisiksi, että niille on välttämätön tarve määrittellä toiminta-alue:

- (i) Nikkilän läheisen Martinkylän alue, jossa yhdyskuntakehityksen myötä on muodostunut niin tiheä asutus, että se edellyttää alueen määrittämistä toiminta-alueeksi;
- (ii) Nikkilän Jokilaakson kaava-alueen itäpuolella oleva alue, jossa yhdyskuntakehityksen myötä on asutus muodostunut niin tiheäksi, että se edellyttää alueen määrittämistä toiminta-alueeksi;
- (iii) Nikkilän keskustan ja Kartanon kaava-alueiden välinen haja-asutusalue, jossa nykyisen yhdyskuntakehityksen myötä asutus on muodostunut niin tiheäksi, että se edellyttää alueen määrittämistä toiminta-alueeksi; ja
- (iv) Söderkullan eteläpuolen haja-asutusalue, jossa nykyisen yhdyskuntakehityksen myötä asutus on muodostunut niin tiheäksi, että se edellyttää alueen määrittämistä toiminta-alueeksi.

ELY-keskus on esittänyt, että toiminta-alueeseen olisi tullut sisällyttää asemakaavan lievealueet, Gumbostrand-Västerskogin alue, Kerava-Nikkiläradan varressa Talman ja Nikkilän alueilla, Majvik, Söderkullan alue,

Immersbyn kyläalue ja Boxin kyläalue. Selvyyden vuoksi todetaan, että kaikki asemakaava-alueet on edellä mainitusti sisällytetty toiminta-alueeseen, eikä mikään ELY-keskuksen erittelemistä alueista ole asemakaava-aluetta.

Valitukseen vastaamista vaikeuttaa merkittäväällä tavalla se, ettei ELY-keskus ole valituksessaan selkeästi esittänyt, mitkä kaikki alueet ja minkälaisin rajauksin sen mukaan toiminta-alueeseen olisi tullut liittää.

Sipoon kunta huomauttaa, että ELY-keskuksella on näyttövelvollisuus siitä, mitkä tietyt alueet olisi tullut liittää toiminta-alueeseen ja miksi. ELY-keskus on valituksessaan olennaisilta osin todennut vain, että asemakaava-alueiden lievealueita olisi tullut liittää toiminta-alueeseen, koska ne vertautuvat asemakaava-alueisiin. Tältä osin ELY-keskus ei ole lainkaan edellä mainittuja alueita lukuun ottamatta eritellyt, mitä lievealueita se tarkoittaa ja millaisin rajauksin. Edelleen perustelematta on jäänyt, millä tavoin lievealueet vertautuisivat asemakaava-alueisiin.

ELY-keskus ei ole käytännössä perustellut vaatimuksiaan muutoin, kuin että alueet olisivat tiheästi asutettuja. Sipoon kunta korostaa, että edellä mainitut ELY-keskuksen valituksessaan erittelemät alueet¹⁷ eivät ole yksiselitteisesti määriteltävissä tai rajattavissa, eikä ELY-keskus ole lainkaan osoittanut, millä tavoin alueet ovat sillä tavoin tiheästi asutettuja, että ne olisi tullut liittää toiminta-alueeseen. ELY-keskus ei myöskään ole esittänyt mitään näyttöä tai laskelmia vaatimustensa perusteiksi.

ELY-keskuksen näkemykset ovat kokonaisuudessaan virheelliset. Sipoon Veden toiminta-alue on määritetty VHL:n 7 §:n mukaisesti siten kuin kiinteistöjen liittäminen vesihuoltolaitoksen vesijohtoon tai jätevesiviemäriin on tarpeen *toteutuneen* tai *suunnitellun yhdyskuntakehityksen* vuoksi. Sipoon Veden toiminta-alue kattaa kaikki alueet, joiden on kuuluttava toiminta-alueeseen *toteutuneen* ja *suunnitellun yhdyskuntakehityksen* vuoksi.

Seuraavaksi käydään yksityiskohtaisesti läpi jokainen ELY-keskuksen toiminta-alueeksi vaatima alue ja osoitetaan, ettei alueilla ole sellaista

¹⁷ Gumbostrand-Västerskogin alue, Kerava-Nikkilä-radan varressa Talman ja Nikkilän alueilla, Majvik, Söderkullan alue, Immersbyn kyläalue ja Boxin kyläalue.

toteutunutta tai suunniteltua yhdyskuntakehitystä, joka edellyttäisi niiden liittämistä VHL 7 §:n mukaisesti toiminta-alueeseen. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota erityisesti seuraaviin tekijöihin:

- (i) kaavoitustilanne;
- (ii) olemassa oleva vesihuoltoverkosto (vesijohto ja jätevesi);
- (iii) alueen asukkaiden halukkuus toiminta-alueeksi määrittämiseen;
- (iv) asuinkiinteistöjen määrä;
- (v) terveys- ja ympäristöviranomaisten kanta;
- (vi) alueella mahdollisesti ilmenneet terveys- ja ympäristöongelmat; ja
- (vii) asukasnäkökohdat (pakkoliittyminen toiminta-alueeseen).

Kaikki jäljempänä eritellyt, ELY-keskuksen toiminta-alueiksi vaatimat alueet ovat sellaisia, että ne sijaitsevat asemakaava-alueiden ulkopuolella yleiskaava-alueilla. Kyseisillä alueilla väestömäärä ei kasva lainkaan. Ennusteiden mukaan väestömäärän kehitys on kyseisillä alueilla 2020-luvulla 0,0 – 0,03 prosenttia.

3.3.2 Gumbostrand-Västerskogin alue

Asiassa on huomattava, että Gumbostrandin alue on sisällytetty toiminta-alueeseen, jonka vuoksi tässä kohdassa käsitellään vain Västerskogin aluetta. Västerskogin alue on sisällytetty vesihuoltolain 6 §:n 2 momentin mukaiseen jakelualueeseen.

Kaavoitustilanne

Västerskogin alueella on voimassa oleva yleiskaava. Alue ei ole tulevaisuudessa asemakaavoitettavaa aluetta. Alueella on käynnissä yleiskaavoitus, jossa tutkitaan alueen kehittämismahdollisuuksia erityisesti nykyisen yleiskaavan AT-alueiden osalta. Alueen yleiskaavoituksen myötä

selviää, miten aluetta on tarkoitus kehittää, ja miltä osin alueen nykyinen ja tuleva yhdyskuntakehitys edellyttää nyt esitetyn jakelualueen muuttamista vesihuollon toiminta-alueeksi. Ennen kaavoituksen valmistumista ja tulevien toimenpiteiden määrittelyä aluetta ei kuitenkaan tarvitse VHL 7 §:n perusteella liittää toiminta-alueeseen.

Olemassa oleva vesihuoltoverkosto (vesijohto ja jätevesi)

Västerskogin alueella on Sipoon Veden järjestämä vesihuoltoverkosto (vesijohto ja jätevesi).

Asukkaiden halukkuus toiminta-alueeksi määrittämiseen

Västerskogin alueen asukkaat eivät ole vaatineet, että alue tulisi määrittää toiminta-alueeksi.

Asuinkiinteistöjen määrä

Västerskogin alueella (pinta-ala 5,731 km²) on 422 kiinteistöä, joista asumiskäytössä on vain 242 kiinteistöä. Asuinkiinteistöjä on ainoastaan 0,42/ hehtaarilla. Alueelle ei myöskään ole tulossa merkittävää lisärakentamista tai muuta vastaavaa yhdyskuntakehitystä.

Alueen asuinkiinteistöjen määrä tai tuleva yhdyskuntakehitys ei edellytä alueen liittämistä toiminta-alueeksi.

Terveys- ja ympäristöviranomaisten kanta

Terveys- ja ympäristöviranomaiset eivät ole edellyttäneet, että alue tulisi liittää toiminta-alueeseen.

Mahdollisesti ilmenneet terveys- ja ympäristöongelmat

Alueella ei ole ilmennyt mitään terveys- tai ympäristöongelmia, jotka edellyttäisivät sitä, että alue tulisi liittää toiminta-alueeseen.

Asukasnäkökohdat (pakkoliittyminen toiminta-alueeseen)

Kuten yllä todettiin, alueen asukkaat eivät ole vaatineet alueen liittämistä toiminta-alueeseen. Tässä suhteessa on olennaista huomata, että mikäli Västerskogin alue sisällytettäisiin toiminta-alueeseen, kaikki alueen kiinteistöt joutuisivat liittymän vesihuollon piiriin. Tällaista asiantilaa ei voida pitää alueen kiinteistön omistajien kannalta kohtuullisena, koska liittymiskustannus on noin 10.000 – 20.000 euroa per kiinteistö.

Alueen 242 asumiskäytössä olevasta kiinteistöstä vain 32 on sellaisia, jotka eivät ole liittyneet Sipoon Veden vesihuollon piiriin (liittymisaste 87 prosenttia). Kiinteistöillä on kuitenkin toimiva kiinteistökohtainen vesihuoltojärjestelmä ja alueen harvaan asutun luonteen vuoksi kiinteistökohtainen järjestelmä on toimiva. Kiinteistöjen odotetaan liittyvän Sipoon Veden vesihuollon piiriin sen jälkeen, kun kiinteistökohtaisten järjestelmien käyttöikä päättyy.

Yhteenveto

Edellä mainittujen perusteiden nojalla voidaan pitää ilmeisenä, ettei Västerskogin aluetta ole tarvinnut liittää toiminta-alueeseen. Alueella ei ole VHL 7 §:n tarkoittamaa toteutunutta tai suunniteltua yhdyskuntakehitystä. Alueen vesihuolto voidaan järjestää VHL 6 §:n 2 momentin tarkoittamalla tavalla siten, että alue on sisällytetty jakelualueeseen.

3.3.3 Talman ja Nikkilän alueet

Nikkilän alue on olennaisilta osiltaan sisällytetty toiminta-alueeseen. Myöskin Talman alueita on sisällytetty toiminta-alueeseen. Sellaiset Talman ja Nikkilän alueet, joita ei ole sisällytetty toiminta-alueeseen, on puolestaan sisällytetty vesihuoltolain 6 §:n 2 momentin mukaiseen jakelualueeseen. Osa Talman alueista on jätetty sekä toiminta-alueen että jakelualueen ulkopuolelle, koska alueilla ei ole lainkaan toteutunutta tai suunniteltua yhdyskuntakehitystä, joka edellyttäisi vesihuoltoverkostoa.

Tässä kohdassa tarkoitetaan Talman ja Nikkilän alueilla niitä alueita, joita ei ole sisällytetty toiminta-alueeseen.

Kaavoitustilanne

Talman ja Nikkilän alueet sijaitsevat yleiskaava-alueilla.

Talman alueella on käynnissä asemakaavoitus, jonka myötä alueet muuttuvat vesihuollon toiminta-alueiksi asemakaavan vahvistumisen myötä. Talman alueen asemakaavoista on todettu muun muassa seuraavat asemakaavat: TM 1 Laaksotien omakotitontit, TM 2 Talman keskustan eteläosa, TM 3 Talma Hills loma-asunnot, TM 4 Hietala, TM 6 Talmankaari. Osa Talman alueista on erotettu tässä vaiheessa toiminta-alueen ulkopuolisina alueina jakelualueeksi ja ne tullaan liittämään asemakaavojen vahvistuessa vesihuollon toiminta-alueiksi.

Valituksenalaisessa päätöksessä on huomioitu toiminta-alueina Nikkilän läheisen Martinkylän alue, Nikkilän Jokilaakson kaava-alueen itäpuolella oleva alue sekä Nikkilän keskustan ja Kartanon kaava-alueiden välinen haja-asutusalue.

Olemassa oleva vesihuoltoverkosto (vesijohto ja jätevesi)

Talman ja Nikkilän alueilla on Sipoon Veden järjestämä vesijohtoverkosto.

Asukkaiden halukkuus toiminta-alueeksi määrittämiseen

Talman ja Nikkilän alueen asukkaat eivät ole vaatineet, että alue tulisi määrittää toiminta-alueeksi.

Asuinkiinteistöjen määrä

Talman ja Nikkilän alueella (pinta-ala 2,726 km²) on 160 kiinteistöä, joista asumiskäytössä on vain 84 kiinteistöä. Asuinkiinteistöjä on ainoastaan 0,31/hehtaarilla. Alueelle ei myöskään ole tulossa lisärakentamista tai muuta vastaavaa yhdyskuntakehitystä (pois lukien tulevat asemakaava-alueet, jotka sisällytetään toiminta-alueeseen).

Alueen asuinkiinteistöjen määrä tai tuleva yhdyskuntakehitys ei edellytä alueen liittämistä toiminta-alueeksi.

Terveys- ja ympäristöviranomaisten kanta

Terveys- ja ympäristöviranomaiset eivät ole edellyttäneet, että alueet tulisi liittää toiminta-alueeseen.

Mahdollisesti ilmenneet terveys- ja ympäristöongelmat

Alueilla ei ole ilmennyt mitään terveys- tai ympäristöongelmia, jotka edellyttäisivät sitä, että alue tulisi liittää toiminta-alueeseen.

Asukasnäkökohdat (pakkoliittyminen toiminta-alueeseen)

Kuten yllä todettiin, alueiden asukkaat eivät ole vaatineet alueiden liittämistä toiminta-alueeseen. Tässä suhteessa on olennaista huomata, että mikäli Talman ja Nikkilät alueet sisällytettäisiin toiminta-alueeseen, kaikki alueen kiinteistöt joutuisivat liittymän vesihuollon piiriin. Tällaista asiantilaa ei voida pitää alueen kiinteistön omistajien kannalta kohtuullisena, koska liittymiskustannus on noin 10.000 – 20.000 euroa per kiinteistö.

Alueen 84 asuinkiinteistöstä vain 11 on sellaisia, jotka eivät ole liittyneet Sipoon Veden vesihuollon piiriin (liittymisaste 87 prosenttia). Kiinteistöillä on kuitenkin toimiva kiinteistökohtainen vesihuoltojärjestelmä ja alueen harvaan asutun luonteen vuoksi kiinteistökohtainen järjestelmä on toimiva. Kiinteistöjen odotetaan liittyvän Sipoon Veden vesihuollon piiriin sen jälkeen, kun kiinteistökohtaisten järjestelmien käyttöikä päättyy.

Yhteenveto

Edellä mainittujen perusteiden nojalla voidaan pitää ilmeisenä, ettei Talman ja Nikkilän alueita ole tarvinnut liittää toiminta-alueeseen. Alueilla ei ole VHL 7 §:n tarkoittamaa toteutunutta tai suunniteltua yhdyskuntakehitystä (pois lukien tulevat asemakaava-alueet, jotka sisällytetään toiminta-alueeseen). Alueiden vesihuolto voidaan järjestää VHL 6 §:n 2 momentin tarkoittamalla tavalla siten, että alueet on sisällytetty jakelualueeseen.

3.3.4 Majvik

Osa Majvikin alueesta on sisällytetty toiminta-alueeseen ja osa VHL 6 §:n 2 momentin mukaiseen jakelualueeseen. Osaa Majvikin alueista ei ole sisällytetty toiminta-alueeseen tai jakelualueeseen, koska niillä ei ole lainkaan sellaista yhdyskuntakehitystä, joka edellyttäisi vesihuollon järjestämistä.

Tässä kohdassa tarkoitetaan Majvikin alueella niitä Majvikin alueen osa-alueita, joita ei ole sisällytetty toiminta-alueeseen.

Kaavoitustilanne

Majvik on osa Helsingin Östersundomin yleiskaava-alueita. Alue ei ole tulevaisuudessa asemakaavoitettavaa aluetta.

Olemassa oleva vesihuoltoverkosto (vesijohto ja jätevesi)

Majvikin alueella on Sipoon Veden järjestämä vesihuolto- ja jätevesiviemärinti.

Asukkaiden halukkuus toiminta-alueeksi määrittämiseen

Majvikin alueen asukkaat eivät ole vaatineet, että alue tulisi määrittää toiminta-alueeksi.

Asuinkiinteistöjen määrä

Majvikin alueella (pinta-ala 1,510 km²) on 69 kiinteistöä, joista asumiskäytössä on vain 29 kiinteistöä. Asuinkiinteistöjä on ainoastaan 0,19/ hehtaarilla. Alueelle ei myöskään ole tulossa lisärakentamista tai muuta vastaavaa yhdyskuntakehitystä.

Alueen asuinkiinteistöjen määrä tai tuleva yhdyskuntakehitys ei edellytä alueen liittämistä toiminta-alueeksi.

Terveys- ja ympäristöviranomaisten kanta

Terveys- ja ympäristöviranomaiset eivät ole edellyttäneet, että alue tulisi liittää toiminta-alueeseen.

Mahdollisesti ilmenneet terveys- ja ympäristöongelmat

Alueella ei ole ilmennyt mitään terveys- tai ympäristöongelmia, jotka edellyttäisivät sitä, että alue tulisi liittää toiminta-alueeseen.

Asukasnäkökohdat (pakkoliittyminen toiminta-alueeseen)

Kuten yllä todettiin, alueen asukkaat eivät ole vaatineet alueen liittämistä toiminta-alueeseen. Tässä suhteessa on olennaista huomata, että mikäli Majvikin alue sisällytettäisiin toiminta-alueeseen, kaikki alueen kiinteistöt joutuisivat liittymän vesihuollon piiriin. Tällaista asiantilaa ei voida pitää alueen kiinteistön omistajien kannalta kohtuullisena, koska liittymiskustannus olisi noin 10.000 – 20.000 euroa per kiinteistö.

Alueen 29 asuinkiinteistöstä vain yksi on sellainen, joka ei ole liittynyt Sipoon Veden vesihuollon piiriin (liittymisaste 97 prosenttia). Kiinteistöllä on kuitenkin toimiva kiinteistökohtainen vesihuoltojärjestelmä ja alueen harvaan asutun luonteen vuoksi kiinteistökohtainen järjestelmä on toimiva. Kiinteistön odotetaan liittyvän Sipoon Veden vesihuollon piiriin sen jälkeen, kun kiinteistökohtaisen järjestelmän käyttöikä päättyy.

Yhteenveto

Edellä mainittujen perusteiden nojalla voidaan pitää ilmeisenä, ettei Majvikin aluetta ole tarvinnut liittää toiminta-alueeseen. Alueella ei ole VHL 7 §:n tarkoittamaa toteutunutta tai suunniteltua yhdyskuntakehitystä. Alueen vesihuolto voidaan järjestää VHL 6 §:n 2 momentin tarkoittamalla tavalla siten, että alue on sisällytetty jakelualueeseen.

3.3.5 Söderkullan alue

Oleellinen osa Söderkullan alueesta on sisällytetty toiminta-alueeseen (Söderkullan eteläpuolen haja-asutusalue) ja osa VHL 6 §:n 2 momentin mukaiseen jakelualueeseen. Osaa Söderkullan alueista ei ole sisällytetty toiminta-alueeseen tai jakelualueeseen, koska niillä ei ole lainkaan sellaista yhdyskuntakehitystä, joka edellyttäisi vesihuollon järjestämistä.

Tässä kohdassa tarkoitetaan Söderkullan alueella niitä Söderkullan alueen osa-alueita, joita ei ole sisällytetty toiminta-alueeseen.

Kaavoitustilanne

Söderkullan alueet sijaitsevat yleiskaava-alueilla.

Olemassa oleva vesihuoltoverkosto (vesijohto ja jätevesi)

Söderkullan alueella on Sipoon Veden järjestämä vesijohto ja jätevesiviemärointi.

Asukkaiden halukkuus toiminta-alueeksi määrittämiseen

Söderkullan alueen asukkaat eivät ole vaatineet, että alue tulisi määrittää toiminta-alueeksi.

Terveys- ja ympäristöviranomaisten kanta

Terveys- ja ympäristöviranomaiset eivät ole edellyttäneet, että alue tulisi liittää toiminta-alueeseen.

Mahdollisesti ilmenneet terveys- ja ympäristöongelmat

Alueella ei ole ilmennyt mitään terveys- tai ympäristöongelmia, jotka edellyttäisivät sitä, että alue tulisi liittää toiminta-alueeseen.

Asukasnäkökohdat (pakkoliittyminen toiminta-alueeseen)

Kuten yllä todettiin, alueen asukkaat eivät ole vaatineet alueen liittämistä toiminta-alueeseen. Tässä suhteessa on olennaista huomata, että mikäli Söderkullan alue sisällytettäisiin toiminta-alueeseen, kaikki alueen kiinteistöt joutuisivat liittymän vesihuollon piiriin. Tällaista asiantilaa ei voida pitää alueen kiinteistön omistajien kannalta kohtuullisena, koska liittymiskustannukset olisivat noin 10.000 – 20.000 euroa per kiinteistö.

Suurin osa alueen kiinteistöistä on liittynyt Sipoon Veden vesihuollon piiriin (vesijohto ja jätevesi). Liittymättömillä kiinteistöllä on sen sijaan toimiva kiinteistökohtainen vesihuoltojärjestelmä ja alueen harvaan asutun luonteen vuoksi kiinteistökohtainen järjestelmä on toimiva. Kiinteistöjen odotetaan liittyvän Sipoon Veden vesihuollon piiriin sen jälkeen, kun kiinteistökohtaisten järjestelmien käyttöikä päättyy.

Yhteenveto

Edellä mainittujen perusteiden nojalla voidaan pitää ilmeisenä, ettei Söderkullan aluetta ole tarvinnut kokonaisuudessaan liittää toiminta-alueeseen. Toiminta-alueen ulkopuolisilla alueilla ei ole VHL 7 §:n tarkoittamaa toteutunutta tai suunniteltua yhdyskuntakehitystä. Alueen sellaisten osien vesihuolto, joita ei ole liitetty toiminta-alueeseen, voidaan järjestää VHL 6 §:n 2 momentin tarkoittamalla tavalla siten, että alue on sisällytetty jakelualueeseen.

3.3.6 Immersbyn kyläalue

Osa Immersbyn alueesta on sisällytetty VHL 6 §:n 2 momentin mukaiseen jakelualueeseen. Osaa Immersbyn alueista ei ole sisällytetty jakelualueeseen, koska niillä ei ole lainkaan sellaista yhdyskuntakehitystä, joka edellyttäisi vesihuollon järjestämistä.

Kaavoitustilanne

Immersbyn alueella on yleiskaava. Alue ei ole tulevaisuudessa asemakaavoitettavaa aluetta.

Olemassa oleva vesihuoltoverkosto (vesijohto ja jätevesi)

Immersbyn alueella on Sipoon Veden järjestämä vesijohtoverkosto.

Asukkaiden halukkuus toiminta-alueeksi määrittämiseen

Immersbyn alueen asukkaat eivät ole vaatineet, että alue tulisi määrittää toiminta-alueeksi.

Asuinkiinteistöjen määrä

Immersbyn alueella (pinta-ala 3,415 km²) on 171 kiinteistöä, joista asumiskäytössä on vain 84 kiinteistöä. Asuinkiinteistöjä on ainoastaan 0,25/hehtaarilla. Alueelle ei myöskään ole tulossa lisärakentamista tai muuta vastaavaa yhdyskuntakehitystä.

Alueen asuinkiinteistöjen määrä tai tuleva yhdyskuntakehitys ei edellytä alueen liittämistä toiminta-alueeksi.

Terveys- ja ympäristöviranomaisten kanta

Terveys- ja ympäristöviranomaiset eivät ole edellyttäneet, että alue tulisi liittää toiminta-alueeseen.

Mahdollisesti ilmenneet terveys- ja ympäristöongelmat

Alueella ei ole ilmennyt mitään terveys- tai ympäristöongelmia, jotka edellyttäisivät sitä, että alue tulisi liittää toiminta-alueeseen.

Asukasnäkökohdat (pakkoliittyminen toiminta-alueeseen)

Kuten yllä todettiin, alueen asukkaat eivät ole vaatineet alueen liittämistä toiminta-alueeseen. Tässä suhteessa on olennaista huomata, että mikäli Immersbyn alue sisällytettäisiin toiminta-alueeseen, kaikki alueen kiinteistöt joutuisivat liittymän vesihuollon piiriin. Tällaista asiantilaa ei voida pitää alueen kiinteistön omistajien kannalta kohtuullisena, koska liittymiskustannukset olisivat noin 10.000 – 20.000 euroa per kiinteistö.

Alueen 84 asumiskäytössä olevasta kiinteistöistä vain 24 on sellaisia, jotka eivät ole liittyneet Sipoon Veden vesihuollon piiriin (liittymisaste 71 prosenttia). Kiinteistöillä on kuitenkin toimiva kiinteistökohtainen vesihuoltojärjestelmä ja alueen harvaan asutun luonteen vuoksi kiinteistökohtainen järjestelmä on toimiva. Kiinteistöiden odotetaan liittyvän Sipoon Veden vesihuollon piiriin sen jälkeen, kun kiinteistökohtaisten järjestelmien käyttöikä päättyy.

Yhteenveto

Edellä mainittujen perusteiden nojalla voidaan pitää ilmeisenä, ettei Immersbyn aluetta ole tarvinnut liittää toiminta-alueeseen. Alueella ei ole VHL 7 §:n tarkoittamaa toteutunutta tai suunniteltua yhdyskuntakehitystä. Alueen vesihuolto voidaan järjestää VHL 6 §:n 2 momentin tarkoittamalla tavalla siten, että alue on sisällytetty jakelualueeseen.

3.3.7 Boxin kyläalue

Osa Boxin kyläalueesta on sisällytetty toiminta-alueeseen ja osa VHL 6 §:n 2 momentin mukaiseen jakelualueeseen. Osaa Boxin kyläalueesta ei ole sisällytetty toiminta-alueeseen tai jakelualueeseen, koska niillä ei ole lainkaan sellaista yhdyskuntakehitystä, joka edellyttäisi vesihuollon järjestämistä.

Tässä kohdassa tarkoitetaan Boxin kyläalueella niitä kyseisen alueen osa-alueita, joita ei ole sisällytetty toiminta-alueeseen.

Kaavoitustilanne

Boxin kyläalueella on yleiskaava. Alue ei ole tulevaisuudessa asemakaavoitettavaa aluetta.

Olemassa oleva vesihuoltoverkosto (vesijohto ja jätevesi)

Boxin kyläalueella on Sipoon Veden järjestämä vesijohtoverkosto ja jätevesiviemäröinti.

Asukkaiden halukkuus toiminta-alueeksi määrittämiseen

Boxin kyläalueen asukkaat eivät ole vaatineet, että alue tulisi määrittää toiminta-alueeksi.

Asuinkiinteistöjen määrä

Boxin kyläalueella (pinta-ala 7,246 km²) on 370 kiinteistöä, joista asumiskäytössä on vain 203 kiinteistöä. Asuinkiinteistöjä on ainoastaan 0,28/ hehtaarilla. Alueelle ei myöskään ole tulossa lisärakentamista tai muuta vastaavaa yhdyskuntakehitystä.

Alueen asuinkiinteistöjen määrä tai tuleva yhdyskuntakehitys ei edellytä alueen liittämistä toiminta-alueeksi.

Terveys- ja ympäristöviranomaisten kanta

Terveys- ja ympäristöviranomaiset eivät ole edellyttäneet, että alue tulisi liittää toiminta-alueeseen.

Mahdollisesti ilmenneet terveys- ja ympäristöongelmat

Alueella ei ole ilmennyt mitään terveys- tai ympäristöongelmia, jotka edellyttäisivät sitä, että alue tulisi liittää toiminta-alueeseen.

Asukasnäkökohdat (pakkoliittyminen toiminta-alueeseen)

Kuten yllä todettiin, alueen asukkaat eivät ole vaatineet alueen liittämistä toiminta-alueeseen. Tässä suhteessa on olennaista huomata, että mikäli Boxin kyläalue sisällytettäisiin toiminta-alueeseen, kaikki alueen kiinteistöt joutuisivat liittymän vesihuollon piiriin. Tällaista asiantilaa ei voida pitää alueen kiinteistön omistajien kannalta kohtuullisena, koska liittymiskustannus olisi noin 10.000 – 20.000 euroa per kiinteistö.

Alueen 203 asumiskäytössä olevasta kiinteistöstä vain 29 on sellaisia, jotka eivät ole liittyneet Sipoon Veden vesihuollon piiriin (liittymisaste 86 prosenttia). Kiinteistöillä on kuitenkin toimiva kiinteistökohtainen vesihuoltojärjestelmä ja alueen harvaan asutun luonteen vuoksi kiinteistökohtainen järjestelmä on toimiva. Kiinteistöjen odotetaan liittyvän Sipoon Veden vesihuollon piiriin sen jälkeen, kun kiinteistökohtaisten järjestelmien käyttöikä päättyy.

Yhteenveto

Edellä mainittujen perusteiden nojalla voidaan pitää ilmeisenä, ettei Boxin kyläaluetta ole tarvinnut liittää toiminta-alueeseen. Alueella ei ole VHL 7 §:n tarkoittamaa toteutunutta tai suunniteltua yhdyskuntakehitystä. Alueen vesihuolto voidaan järjestää VHL 6 §:n 2 momentin tarkoittamalla tavalla siten, että alue on sisällytetty jakelualueeseen.

3.4 ELY-keskuksen esittämien alueiden vertailu asemakaava-alueisiin

ELY-keskuksen mukaan sen nimeämät alueet rinnastuvat tiheydeltään asemakaava-alueisiin. ELY-keskuksen väitteet ovat jäljempänä osoitetusti virheellisiä.

ELY-keskuksen toiminta-alueiksi esittämien alueiden asuinkiinteistötiheys poikkeaa olennaisesti Sipoossa vallitsevasta asemakaava-alueiden asuintiheydestä.

Sipoossa asemakaava-alueella sijaitsevien omakotitalojen (OKT) kaavojen tehokkuudet vaihtelevat.¹⁸ OKT-alueiden tiiveys on alhaisimmillaan noin 2 asuinkiinteistöä hehtaarilta. Tällöin alueella on paljon myös puistoksi kaavoitettua aluetta ja tontit ovat suuria. OKT-asetakaava-alueiden asuintiheys väljästi kaavoitetuilla asuinalueilla on yleisesti 3-4 asuinkiinteistöä hehtaarilta. OKT-asetakaava-alueiden asuintiheys Sipoossa on tiiviimmin kaavoitetuilla asuinalueilla noin 5 -7 asuinkiinteistöä hehtaarilta. Asemakaava-alueilla, joilla sijaitsee kerrostaloja, asuintiheydet ovat moninkertaisesti edellä mainittuja OKT-asetakaava-alueita tiheämpiä.

ELY-keskuksen toiminta-alueeksi vaatimien alueiden asuinkiinteistötiheys on **ainoastaan 0,19 – 0,42 asuinkiinteistöä hehtaarilla**, mikä on vain murto-osa Sipoon OKT-asetakaava-alueiden asuinkiinteistötiheydestä. ELY-keskuksen toiminta-alueiksi vaatimat alueet eivät siten vertaudu millään tavoin asemakaava-alueisiin.

4. Sipoon Veden jakelualue on määritetty vesihuoltolain mukaisesti

4.1 Jakelualue on määritelty VHL 6 §:n 2 momentin mukaisesti

Valituksenalaisessa päätöksessä määritelty jakelualue tarkoittaa VHL 6 §:n 2 momentin mukaista toimenpidettä, jonka avulla Sipoo täyttää suurehkon asukasjoukon tarpeesta ja terveydellistä ja ympäristönsuojelullisista syistä syntyvän vesihuollon järjestämisvelvollisuuteensa.¹⁹

¹⁸ ELY-keskuksen nimeämät alueet ovat hyvin harvaan asuttuja omakotitaloalueita.

¹⁹ VHL 6 §:n 2 momentti: ”*Jos suurehkon asukasjoukon tarve taikka terveydelliset tai ympäristönsuojelulliset syyt sitä vaativat, kunnan tulee huolehtia siitä, että ryhdytään toimenpiteisiin tarvetta vastaavan vesihuoltolaitoksen perustamiseksi, vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen laajentamiseksi tai muun tarpeellisen vesihuollon palvelun saatavuuden turvaamiseksi.*” (korostukset tässä)

Jakelualue on alue, jossa VHL 7 §:n mukaiset toiminta-alueen edellytykset eivät täyty, joka on määritellyn toiminta-alueen ulkopuolella, jossa on vesihuoltolaitoksen vesihuoltoverkostot (vesijohto ja jätevesiviemärointi), johon jakelualueella sijaitsevat kiinteistöt voivat halutessaan liittyä ja jossa noudatetaan täysin samoja liittymissopimuksia kuin toiminta-alueella. Jakelualueiksi sisällytetyt alueet ovat sellaisia, ettei toteutunut tai suunniteltu yhdyskuntakehitys edellytä niiden liittämistä toiminta-alueeseen. Tämän vuoksi Sipoon kunta noudattaa jakelualueiden osalta VHL 6.2 §:n mukaista toimenpidettä ”muu tarpeellisen vesihuollon palvelun saatavuuden turvaaminen”. Tarpeen vaatiessa toiminta-aluetta voidaan kuitenkin laajentaa.

Jakelualueella sijaitsevilla kiinteistöillä ei ole liittymisvelvollisuutta vesihuoltolaitoksen verkostoon, toisin kuin toiminta-alueella vesihuoltolain mukaisissa taajamissa. Jakelualueiden kiinteistöillä on kuitenkin kaikki vesihuoltolain mukaiset oikeudet.

Sipoo kunta on halunnut käyttää vesihuoltolain mukaista harkintavaltaansa ja määrittää toiminta-alueiksi ainoastaan sellaiset alueet, jotka siihen VHL 7 §:n mukaan tulee sisällyttää. Muilta osin kiinteistön omistajille on haluttu antaa vapaus päättää siitä, haluavatko he liittyä keskitettyyn vesihuoltojärjestelmään.

Vesihuoltolaitoksen ja kiinteistön omistajan välinen vesihuoltoa koskeva sopimus on täysin sama siitä riippumatta, sijaitseeko kiinteistö toiminta-alueella vai jakelualueella.

Sipoon kunta on määritellyt jakelualueiksi kaikki sellaiset alueet, joissa VHL 6 § edellyttää vesihuollon järjestämistä, mutta joissa VHL 7 §:n edellytykset eivät täyty. Jakelualueiksi määritellyt alueet ovat hyvin harvaan asutun luonteensa vuoksi sellaisia, että niillä sijaitsevien kiinteistöjen liittyminen vesihuollon piiriin olisi hyvin kallista. Arvioitu liittymiskustannus on noin 10.000 – 20.000 euroa per kiinteistö.

Useilla jakelualueilla tilanne on se, että merkittävä osa (50-90 prosenttia) alueen asuinkiinteistöistä on jo liittynyt Sipoon Veden vesihuollon piiriin. Osa kiinteistöistä on kuitenkin sellaisia, että niillä on käytössään täysin toimivat ja lainsäännösten mukaiset kiinteistökohtaiset

vesihuoltojärjestelmät. Tällaisten kiinteistöjen ”pakkoliittäminen” keskitetyn vesihuollon piiriin ei olisi kyseessä olevien kiinteistöjen kohdalla missään määrin kohtuullista. Sen sijaan voidaan pitää tällaisten kiinteistöjen kannalta hyvinkin kohtuuttomana, että ne pakotettaisiin korvaamaan kiinteistökohtaiset järjestelmänsä esimerkiksi Sipoon Veden vesihuoltojärjestelmällä, johon liittyminen aiheuttaisi kiinteistöille 10.000 – 20.000 euron turhat kustannukset. Lisäksi kiinteistökohtaisiin järjestelmiin tehdyt investoinnit jäisivät arvottomiksi.

Edellä mainitusta syystä Sipoon kunta ei ole sisällyttänyt kyseisiä alueita toiminta-alueeseen, eikä niitä VHL 7 §:n perusteella olisi tarvinnutkaan sisällyttää, vaan on halunnut antaa kyseisten jakelualueiden kiinteistöjen omistajille valinnanvapauden sen suhteen, haluavatko he liittyä Sipoon Veden vesihuollon piiriin. Asiassa on huomattava, että tämä ei kuitenkaan millään tavalla rajaa kiinteistön omistajan vastuuta huolehtia kiinteistönsä vesihuollosta.²⁰

ELY-keskus on katsonut, että Sipoon kunta on menetellyt virheellisesti, kun se on päätöksessään asettanut toiminta-alueiden ulkopuolisia jakelualueita. ELY-keskuksen mukaan VHL ei tunne termiä jakelualue ja vesihuollon tarpeiden perusteella tapahtuva verkostojen laajeneminen tulisi tehdä ennakoivasti vesihuoltolain mukaisilla toiminta-alueilla, niin kuin VHL 7 § edellyttää. ELY-keskus on ilmeisesti tarkoittanut, että jakelualueet olisi tullut sisällyttää toiminta-alueeseen.

Sipoon kunta ei ole menetellyt virheellisesti jakelualueiden²¹ määrittelyssä. VHL:ssa ei ole määritelty termiä ”jakelualue”, mutta tämä ei tarkoita,

²⁰ VHL 6 §:n 1 momentti: ”Kiinteistön omistaja tai haltija vastaa kiinteistönsä vesihuollosta sen mukaan kuin tässä laissa ja muussa laissa säädetään.”

²¹ Päätöksen liitteessä 1 (Vesihuoltolaitosten toiminta-alueet Sipoon kunnan alueella) jakelualue on määritelty seuraavasti: ”Alue, joka on määritellyn toiminta-alueen ulkopuolella ja jossa on vesihuoltolaitoksen vesihuoltoverkostot, johon kiinteistön voi liittyä. Kiinteistöllä ei jakelualueella ole liittymisvelvollisuutta vesihuoltolaitoksen verkostoon (toisin kuin toiminta-alueella vesihuoltolain mukaisissa taajamissa). Jakelualueita laajennetaan vesihuollon tarpeen perusteella. Näille alueille Sipoon kunnan on alustavasti tarkoitus rakentaa vesihuoltoverkostoja suunnittelukaudella 2014–2023 Vesihuollon kehittämissuunnitelman sisällön mukaisesti.”

Jakelualueen ulkopuolinen alue on määritelty vastaavasti: ”Alue, jossa ei ole vesihuoltolaitoksen (kunnan eikä osuuskunnan) verkostoja. Tällaisilla alueilla vesihuolto on yleensä järjestetty kiinteistökohtaisesti tai muutaman kiinteistön yhteistoimin. Kiinteistöillä on mahdollisuus kuitenkin liittyä verkostoon omin tonttijohdoin jakelualueen ulkopuolellakin.”

etteikö sellaista määrittelyä voitaisi käyttää. Jakelualueesta olisi voitu käyttää myös nimeä ”Muu tarpeellinen toimenpide vesihuollon palvelun saatavuuden turvaamiseksi”, mutta Sipoon kunta on arvioinut jakelualueen olevan selkeämpi ilmaisu.

Vesihuoltolain 6 §:n 2 momentti tulee sovellettavaksi, jos *suurehkon asukasjoukon tarve tai terveydelliset tai ympäristösuojelulliset syyt* sitä edellyttävät. Suurehkollla asukasjoukolla ei voida tarkoittaa samankaltaista asukasjoukkoa kuin silloin, kun tietty alue on sisällytettävä vesihuoltolain 7 §:n mukaisesti toiminta-alueeseen. Näin ollen tietyn alueen sisällyttäminen toiminta-alueeseen ei ole välttämätöntä 6 §:n 2 momentin mukaisissa tilanteissa, vaan kunta voi tehdä **muuta tarpeellisia toimia** vesihuollon palvelun saatavuuden turvaamiseksi.

Kyseisen lainkohdan yksityiskohtaisten perusteluiden mukaan säännös jättää kunnan omaan harkintaan, millä tavoin se huolehtii siitä, että toimenpiteisiin vesihuollon järjestämiseksi ryhdytään. Jos kysymys ei ole VHL 7 §:n tarkoittamasta toiminta-alueeseen sisällytettävästä alueesta, kunta voi vaihtoehtona vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen laajentamiselle tai vesihuoltolaitoksen perustamiselle edesauttaa sellaisiin toimenpiteisiin ryhtymistä, joiden avulla turvattaisiin muiden kiinteistökohtaisiin tai usean kiinteistön yhteisiin ratkaisuihin perustuvia vesihuollon palvelujen saatavuus.²²

Vesihuoltolakioppaan kohdan 4.2 mukaan toiminta-alueeseen tulee lähtökohtaisesti sisällyttää asemakaava-alueet. Kyseinen seikka tukee sitä, ettei Sipoon kunnalla ole ollut velvollisuutta sisällyttää jakelualueita toiminta-alueeseen, koska ne eivät ole asemakaava-alueita, eikä jakelualueilla ole VHL 7 §:n tarkoittamaa toteutunutta tai suunniteltua yhdyskuntakehitystä.

4.2 Velvoitteita asettavien säännösten tulkinta

Asiassa on olennaista huomata, että erityisiä velvoitteita asettavia säännöksiä tulee tulkita suppeasti.²³

²² HE 85/2000 vp s. 26

²³ Perustuslaki 2 §:n 3 momentti: ”Julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia.”

Yhdyskuntakehitys kulminoituu olennaisella tavalla asemakaava-alueisiin ja asemakaavoitettaviin alueisiin. On nimittäin niin, että asemakaavan laatimistarve tulee ajankohtaiseksi silloin, kun tietyn alueen kehitys, eli yhdyskuntakehitys, sitä edellyttää.²⁴ Mikäli alueella ei ole toteutunutta tai tulevaa yhdyskuntakehitystä, ei asemakaavan laatimistarvetta ole.

Koska VHL 7 §:ssä tai sen hallituksen esityksen perusteluissa ei ole tarkemmin eritelty, mitä yhdyskuntakehityksellä tarkoitetaan, on lähtökohtana pidettävä sitä, että ainoastaan asemakaava-alueet ja tulevaisuudessa asemakaavoitettavat alueet tulee liittää toiminta-alueeseen. Asiassa on huomattava, että näiden alueiden lisäksi Sipoon kunta on liittänyt toiminta-alueeseen myös asemakaava-alueiden ulkopuolisia alueita.

Asiassa on edelleen tärkeää ottaa huomioon se, että kunta pystyy omilla toimillaan säätämään sitä, mille alueille kunnan yhdyskuntakehitys, eli asemakaavan laatiminen, kohdistuu. Kunnalla on nimittäin laaja harkintavalta sen suhteen, missä järjestyksessä se haluaa alueitaan kehitettävän, ja tähän ei ulkopuolisen tahon juurikaan ole mahdollista puuttua.²⁵ Vesihuoltolain esitöiden mukaan *suunnitellun yhdyskuntakehityksen* arvioinnissa tulee ottaa huomioon alueidenkäytön suunnitelmat sekä niiden ennakoitu toteutuminen²⁶ eli käytännössä se, mitä alueita ja milloin kunta on asemakaavoittamassa.

Jakelualueilla asukkaiden määrä ei kasva käytännössä lainkaan. Arvioiden mukaan Sipoon väestö lisääntyisi nykyisestä noin 21.500 asukkaasta noin 29.000 asukkaaseen vuoteen 2030 mennessä. Arvioiden mukaan asemakaava-alueiden ulkopuoliset alueet eivät käytännössä kasva 2020-luvulla lainkaan (kasvu 0 – 0,3 %). Asemakaava-alueiden ulkopuolisilla

²⁴ Maankäyttö- ja rakennuslaki 51 §: ”Asemakaava on laadittava ja pidettävä ajan tasalla sitä mukaa kuin *kunnan kehitys taikka maankäytön ohjaustarve sitä edellyttää. Maankäytön ohjaustarvetta arvioitaessa on otettava huomioon erityisesti asuntotuotannon tarve ja elinkeinoelämän toimivan kilpailun edistäminen.*” (korostukset tässä)

²⁵ Pekka Hallberg – Auvo Haapanala – Ritva Koljonen – Hannu Ranta – Jukka Reinikainen: Maankäyttö- ja rakennuslaki (2020), s. 347

²⁶ HE 218/2013 vp, s. 42

alueilla ei siten tapahdu yhdyskuntakehitystä, vaan nykyinen yhdyskuntakehitys säilyy ennallaan.²⁷

5. Vesiosuuskunnat

5.1 Yleistä

Sipoon kunnan alueella toimiville vesiosuuskunnille (Kitö, Sibbe ja Suoni) ei ole valituksenalaisessa päätöksessä vahvistettu toiminta-alueita. Vesiosuuskunnat eivät myöskään itse ole nähneet tarpeellisena sitä, että niille asetettaisiin toiminta-alue. Myöskään alueiden kiinteistön omistajat tai asukkaat eivät ole vaatineet, että vesiosuuskuntien alueet määritettäisiin toiminta-alueiksi.

Vesiosuuskuntien alueella on olemassa vesihuoltoverkostot (vesijohto ja jätevesi). Vesiosuuskunnat sijaitsevat VHL:n mukaisten taajamien ulkopuolella eli harvaan asutuilla alueilla, jonka myötä kyseessä olevia alueita koskee VHL 10 §:n 2 momentin mukainen lievennetty liittymisvelvollisuus. Näin ollen toiminta-alueeksi määrittelemisestä ei olisi mitään hyötyä vesiosuuskunnille.

Vesiosuuskuntien osalta on myös huomattava, että pääosa asutuksesta on luonteeltaan vapaa-ajan asutusta. Esimerkiksi kuntaliiton ohjeistuksen mukaan alueet, joissa on paljon vaatimattomasti varusteltuja kesäasuntoja, voidaan useimmiten jättää toiminta-alueen ulkopuolelle.²⁸

ELY-keskus on katsonut, että vesiosuuskuntien VHL 7 §:n mukaisten toiminta-alueen edellytysten täyttymisen arvioinnissa tulisi ottaa huomioon juomavesidirektiivissä (98/83/EY) oleva rajausta laitoksesta, joka toimittaa vettä tai vastaanottaa jätevettä yli 10 m³ päivässä tai palvelee yli 50 henkilöä useammalla kuin muutamalla kiinteistöllä. ELY-keskuksen näkemys on virheellinen. Juomavesidirektiivin säännöksillä ei ole VHL 7 §:n mukaisten toiminta-alueen edellytysten täyttymisen arvioinnissa

²⁷ Toiminta-alueenraportti kohta 6.5.

²⁸ <https://www.kuntaliitto.fi/haku?s=toiminta-alue>

merkitystä. Arviointi tulee tehdä VHL 7 §:n mukaisesti toteutuneen ja suunnitellun yhdyskuntakehityksen perusteella.

5.2 Kitön vesiosuuskunta

Kitön vesiosuuskunta toimii Sipoon saaristossa. Kitön vesiosuuskunta mahdollistaa muun muassa alueen vesihuollon järjestämisen ja alueen elinkeinoelämän mahdollisuuksien parantumisen, asukkaiden elinolosuhteiden parantumisen, korkealaatuisen talousveden saatavuuden sekä ympäristön ja Itämeren suojelemisen tehostumisen. Tehtyjen selvitysten perusteella toteutunut tai suunniteltu yhdyskuntakehitys tai yhdyskuntajätevesiasetus ei edellytä toiminta-alueen määrittämistä Kitön vesiosuuskunnalle.²⁹

ELY-keskus ei ole esittänyt mitään konkreettisia perusteita sille, miksi se vaatii, että Kitön vesiosuuskunnalle tulee vahvistaa toiminta-alue.

Vaikka Kitön vesiosuuskunnalle ei ole valituksenalaisessa päätöksessä vahvistettu toiminta-aluetta, Kitöön vesiosuuskunnalle on määritetty jakelualue. Kitöön vesiosuuskunnan jakelualue perustuu VHL 6 §:n 2 momenttiin ja samoihin periaatteisiin, kuin Sipoon Veden jakelualue. Näin ollen alueen kiinteistöillä on oikeus, mutta ei velvollisuutta liittyä vesiosuuskunnan vesihuollon piiriin. Asiassa on huomioitava, että vesiosuuskunnan vesihuollon piiriin liittymisen liittymiskustannus on merkittävä, vähintään 20.000 euroa per kiinteistö.

Kitöön vesiosuuskunnan alueen asukkaat eivät ole vaatineet, että alue sisällytettäisiin toiminta-alueeseen. Alueella on myös Kitön vesiosuuskunnan vesihuoltojärjestelmä (vesijohto ja jätevesi) eli alueen vesihuolto on turvattu.

Asiassa on olennaista huomata, että alueen väestökehitys on negatiivista. Vuosina 2019 – 2020 saariston, jossa Kitön vesiosuuskunta sijaitsee, asukasmäärä pieneni 2,61 prosenttia. Vuosina 2018 – 2019 saariston väestömäärä pieneni 4,97 prosenttia.

²⁹ Toiminta-alue raportti kohta 7.3.

ELY-keskus toteaa valituksessaan sinällään oikein, että Kitöön alueella (pinta-ala 13,504 km²) on yhteensä 649 kiinteistöä, joista 179 on liittynyt osuuskunnan vesihuoltoverkkoon (vesijohto ja jätevesi). Osa kiinteistöistä on ympärivuoden asuttavia ja suurin osa vapaa-ajanasuntoja.

Kitön alueella on ainoastaan 7 asumiskäytössä olevaa kiinteistöä/ km² (0,07 asuinkiinteistöä hehtaarilla). Alueelle ei myöskään ole tulossa lisärakentamista tai muuta vastaavaa yhdyskuntakehitystä. Alueen asuinkiinteistöjen määrä tai tuleva yhdyskuntakehitys ei edellytä alueen määrittämistä toiminta-alueeksi.

Terveys- ja ympäristöviranomaiset eivät ole edellyttäneet alueen määrittämistä toiminta-alueeksi, eikä alueella ole ilmennyt mitään terveys- tai ympäristöongelmia, jotka edellyttäisivät alueen määrittämistä toiminta-alueeksi.

Edellä mainitun perusteella on ilmeistä, ettei Kitön vesiosuuskunnalle ole VHL 7 §:n perusteella tarvinnut määritellä toiminta-alueita.

5.3 Sibbe vesihuolto-osuuskunta

Sibbe vesihuolto-osuuskunta toimii Sipoon saaristossa ja sillä on alueellaan vesihuoltoverkosto (vesijohto ja jätevesi).

Vesihuoltoverkosto sijaitsee kokonaisuudessaan VHL:n mukaisen taajaman ulkopuolella, koska asutus on hyvin harvaa. Alueelle ei ole tulossa lisärakentamista tai yhdyskuntakehitystä näköpiirissä olevan tulevaisuuden osalta. Sipoon kunnan tekemien selvitysten perusteella toteutunut tai suunniteltu yhdyskuntakehitys tai yhdyskuntajätevesiasetus eivät edellytä toiminta-alueen määrittämistä Sibbe vesihuolto-osuuskunnalle.³⁰

ELY-keskus ei ole esittänyt mitään konkreettisia perusteita sille, miksi se vaatii, että Sibbe vesihuolto-osuuskunnalle tulee vahvistaa toiminta-alue.

³⁰ Toiminta-alue raportti kohta 7.3.

Vaikka Sibbe vesihuolto-osuuskunnalle ei ole valituksenalaisessa päätöksessä vahvistettu toiminta-alue, vesiosuuskunnalle on määritetty jakelualue. Vesiosuuskunnan jakelualue perustuu VHL 6 §:n 2 momenttiin ja samoihin periaatteisiin, kuin Sipoon Veden jakelualue. Näin ollen alueen kiinteistöillä on oikeus, mutta ei velvollisuutta liittyä vesiosuuskunnan vesihuollon piiriin. Asiassa on huomioitava, että vesiosuuskunnan vesihuollon piiriin liittymisen liittymiskustannus on merkittävä, vähintään 20.000 euroa per kiinteistö.

Sibbe vesihuolto-osuuskunnalla on alueellaan vesijohto ja viemäriverkosto eli alueen vesihuolto on turvattu. Vesiosuuskunnan alueella (pinta-ala 7,462 km²) on 374 kiinteistöä, joista 80 on liittynyt vesiosuuskunnan vesihuoltoverkkoon (vesijohto ja jätevesi). Osa kiinteistöistä on ympärivuoden asuttavia ja suurin osa vapaa-ajanasuntoja.

Vesiosuuskunnan alueella on ainoastaan 2 asumiskäytössä olevaa kiinteistöä/ km² (0,02 asuinkiinteistöä hehtaarilla). Alueelle ei myöskään ole edellä todetusti tulossa lisärakentamista tai muuta vastaavaa yhdyskuntakehitystä. Alueen asuinkiinteistöjen määrä tai tuleva yhdyskuntakehitys ei siten edellytä alueen määrittämistä toiminta-alueeksi.

Terveys- ja ympäristöviranomaiset eivät ole edellyttäneet alueen määrittämistä toiminta-alueeksi, eikä alueella ole ilmennyt mitään terveys- tai ympäristöongelmia, jotka edellyttäisivät alueen määrittämistä toiminta-alueeksi.

Edellä mainittujen lisäksi alueen väestökehitys on negatiivista. Vuosina 2019 – 2020 saariston, jossa Sibbe vesihuolto-osuuskunta sijaitsee, asukasmäärä pieneni 2,61 prosenttia. Vuosina 2018 – 2019 saariston väestömäärä pieneni 4,97 prosenttia.

Edellä mainitun perusteella on ilmeistä, ettei Sibbe vesihuolto-osuuskunnalle ole VHL 7 §:n perusteella tarvinnut määritellä toiminta-alueita.

5.4 Vesiosuuskunta Suoni

Vesiosuuskunta Suoni sijaitsee hyvin pienellä alueella Sipoon kunnan pohjoisosassa ja sen alueella sijaitsee ainoastaan yksittäisiä kiinteistöjä. Osuuskunnan toiminta-alue on vahvistettu Mäntsälän kunnan puolella, jossa se pääasiassa myös toimii.

ELY-keskus ei ole esittänyt konkreettisia perusteita sille, miksi se vaatii, että vesiosuuskunnalle tulee vahvistaa toiminta-alue.

Vesiosuuskunnalla on alueellaan vesijohto ja viemäriverkosto eli alueen vesihuolto on turvattu. Vesiosuuskunnan Sipoossa sijaitsevalla alueella (pinta-ala 0,313 km²) sijaitsee ainoastaan 27 kiinteistöä, joista 14 on liittynyt vesiosuuskunnan vesihuollon piiriin (vesijohto ja jätevesi). Vesiosuuskunta Suonen vesijohtoverkko on rakennettu kokonaisuudessaan 540 kiinteistölle, joista tällä hetkellä verkkoon on liitetty 410 kiinteistöä. Näistä on Mäntsälässä 317 kiinteistöä. Muut ovat pääasiassa Pornaisissa, minkä lisäksi Suonen verkkoon on liitetty yksittäisiä kiinteistöjä Sipoon lisäksi Tuusulasta ja Järvenpäästä.³¹ Alueen asuinkiinteistöjen määrä tai tuleva yhdyskuntakehitys ei siten edellytä alueen määrittämistä toiminta-alueeksi.

Alue on tyypillistä harvaan asuttua aluetta taajamarakenteen ulkopuolella. Alueelle ei ole tulossa lisärakentamista tai yhdyskuntakehitystä näköpiirissä olevan tulevaisuuden osalta. Sipoon kunnan tekemien selvitysten perusteella toteutunut tai suunniteltu yhdyskuntakehitys tai yhdyskuntajätevesiasetus eivät edellytä toiminta-alueen määrittämistä Suoni vesiosuuskunnalle Sipoon kunnan alueella.³²

Vaikka vesiosuuskunnalle ei ole valituksenalaisessa päätöksessä vahvistettu toiminta-aluetta, vesiosuuskunnalle on määritetty jakelualue. Vesiosuuskunnan jakelualue perustuu VHL 6 §:n 2 momenttiin ja samoihin periaatteisiin, kuten Sipoon Veden jakelualue. Näin ollen alueen kiinteistöillä on oikeus, mutta ei velvollisuutta liittyä vesiosuuskunnan vesihuollon piiriin.

Lisäksi asiassa on huomattava, että terveys- ja ympäristöviranomaiset eivät ole edellyttäneet alueen määrittämistä toiminta-alueeksi, eikä alueella ole

³¹ Toiminta-alue raportti kohta 3.1

³² Toiminta-alue raportti kohta 7.3

ilmennyt mitään terveys- tai ympäristöongelmia, jotka edellyttäisivät alueen määrittämistä toiminta-alueeksi.

Edellä mainitun perusteella on ilmeistä, ettei vesiosuuskunta Suonelle ole VHL 7 §:n perusteella tarvinnut määritellä toiminta-alueita.

6. Oikeudenkäyntikulut

Sipoo varaa tilaisuuden esittää yksityiskohtaisen oikeudenkäyntikuluvaatimuksensa asian käsittelyn myöhemmässä vaiheessa.

LAATI

Helsingissä, X. päivänä helmikuuta 2022

SIPOON KUNNANVALTUUSTO

JA

SIPOON KUNNANHALLITUS

Aarne Kumlin
Varatuomari, luvan saanut
oikeudenkäyntiavustaja
Porvoo

Tuukka Lappalainen
OTM
Oulu

LIITTEET

1. Sipoon kunnanvaltuuston päätös 24.5.2021 § 52
2. Toiminta-alueraportti
3. Kartta 1 Sipoon Veden toiminta-alue
4. Kartta 2 Vesihuoltolaitosten jakelualueet
5. Uudenmaan ELY-keskuksen lausunto
6. Sipoon rakennus- ja ympäristövaliokunnan lausunto
7. Porvoon ympäristöterveysjaoston lausunto
8. Asukasmuistutus 1
9. Asukasmuistutus 2
10. Muutoksenhakuohje
11. Vesihuollon kehittämissuunnitelma
12. Vesihuoltolakiopas